

mají za velmi zranitelné, tak lidová vynalézavost, kutilství, tvorba z místních zdrojů a pro místní podmínky jsou podle autora projevy zvyšující schopnost přežít a nabízející možnosti uplatnění pro co nejširší škálu lidí žijících v místě.

Princip diverzity je úzce propojen s principem recyklace, která je dalším výrazným tématem této knihy: „Na slušném venkově se staré věci nevyhazují, ale čekají na svou novou šanci, na jakousi kulturní recyklaci, kámen pod širým nebem, bidla na stojato, prkna přikrytá stříškou.“ (s. 35)

Jak bylo zmíněno v samotném úvodu, kniha má být záznamníkem násilných činů proti přírodě, nedomyšleností a podivnostem, ale také osvědčených, pozapomenutých tradic a pozoruhodných nápadů místních obyvatel, ať už trvalých nebo dočasných, které autoři na svých cestách českou krajinou objevili. Díky zajímavému, čtivému, inspirativnímu textu, provázanému s použitými fotografiemi v logický celek a šťastně zvoleným doprovodným citacím z odborné literatury, je knihou velice pozoruhodnou. Její netradiční grafická úprava, kdy poznámky a citace z odborné literatury jsou umístěny na téže stránce, přímo na postranním okraji textu, opatřeného barevně odlišenými odkazy, ji činí pro čtenáře „uživatelsky velice přátelskou“.

Jana Barvíková

Vladimír Ira, Ján Pašiak, Lubomír Faltan, Peter Gajdoš (eds.): *Podoby regionálních odlišností na Slovensku. Příklady vybraných okresov*
Bratislava, FORMÁT 2005, 381 s.

Ekonomický a sociální rozvoj, kterému se v posledních letech těší Slovenská republika, probíhá z územního hlediska nerovnoměrně – je doprovázen výraznými a mnohdy prohlubujícími se vnitrostátními meziregionálními disparitami. Jejich rozsah a hloubka se stávají závažným společen-

ským problémem působícím funkční potíže a vytvářejícím sociální a politické napětí. Popisu a analýze těchto disparit, jejich zdrojů a dopadů je věnována publikace Sociologického ústavu Slovenské Akademie věd *Podoby regionálních odlišností na Slovensku. Příklady vybraných okresov*.

V patnácti kapitolách, mezi jejichž deseti autory jsou sociologové, geografové, regionální ekonom, ekoložka a architekt, se tato práce na příkladu šesti problémových okresů postupně zabývá jednotlivými dimenzemi rozdílů, resp. disparit na mezo-regionální (meziokresní) úrovni – dimenzemi ekonomickou, sociální, infrastrukturní, environmentální, disparitami co do životních podmínek, co do podmínek pro podnikání a dalšími. Práce je uvedena a také zakončena vždy obecněji orientovanou teoreticko-metodologickou kapitolou. Systematickou, tematicky provázanou obsahovou strukturou je tato publikace spíše monografické než sborníkové povahy. Vznikla jako jeden z dílčích výsledků řešení výzkumného úkolu Regionálna diferenciácia, regionálny rozvoj v SR v kontexte integračných dosahov řešeného v Sociologickém ústavu Slovenské akademie věd ve spolupráci s dalšími odborníky.

V úvodní kapitole objasňuje Ján Pašiak, doyen slovenské prostorové sociologie, cíle a teoretická a metodologická východiska projektu – jeho multidisciplinární povahu, záměr identifikovat sociální a ekonomické nerovnosti a regionální disparity mezi okresy, důraz na hodnocení endogenních možností, jak překonávat zaostalost, a specifické zaměření analýzy na skupinu okresů typologicky reprezentujících zejména problémová území Slovenské republiky.

Klíčový východiskový význam pro celou práci má kapitola, v níž sociolog Peter Gajdoš představuje analytickou typologii 72 slovenských okresů. Na základě analýzy souboru více jak padesáti statistických ukazatelů charakterizujících jednotlivé okresy za období do r. 2003 identifikuje jedenáct faktorů vystihujících hlav-

ní dimenze meziregionálních rozdílů na okresní úrovni. Jsou to: ekonomická produkční výkonnost, zaměstnanost a trh práce, krajinně-ekologická situace, environmentální infrastruktura, technická a další infrastruktura, populační situace, prostorová mobilita obyvatelstva, jeho vzdělanostní úroveň, sociální situace, urbanizovanost, charakter osídlení. Faktorové zátěže a velikost vyčerpané variance bohužel uvedeny nejsou. Pomocí shlukové analýzy pak Peter Gajdoš konstruuje osm typů, do nichž se slovenské okresy rozpadají podle své rozvinutosti, resp. podle povahy a závažnosti problémů, kterým musí čelit. Jednotlivé typy autor blíže charakterizuje a uvádí jejich silné a slabé stránky včetně jejich intenzity. Značná prostorová kompaktnost jednotlivých typů naznačuje, že jde o typologii validní. K sociálně a ekonomicky nejrozvinutějším typům patří největší města a jejich zázemí, okresy obsahující velká městská centra, industrializované a urbanizované regiony situované zejména v západní části země. Na opačném, problémovém, pólu této typologie charakterizovaném malou ekonomickou výkonností, vysokou nezaměstnaností a problematickou sociální situací se pak nacházejí okresy východního a částečně také středního Slovenska. Analýza prokázala výraznou a prohlubující se regionální diferenciaci a regionální disparitu na několika prostorových úrovních. Doložila rozdíly mezi regiony s odlišnými přírodně-geografickými podmínkami, s různým stupněm urbanizace a rozdíly mezi západním a východním Slovenskem. Jako zvláště znepokojivou skutečnost naznačila kumulaci vzájemně se posilujících nepříznivých faktorů v některých problémových regionech, které se tak dostávají do pozice „regionů chudoby“.

V navazující kapitole věnují Peter Gajdoš a socioložka Katarína Moravanská pozornost výběru a charakterizaci šesti modelových okresů, které pak v dalších částech publikace reprezentují jednotlivé typy a jsou objektem podrobných analýz zamě-

řených vždy na určité specifické hledisko. Jako modelové byly na základě zmíněné typologie vybrány převážně méně a málo rozvinuté regiony, jejichž další vývoj bude vyžadovat přednostní pozornost regionální politiky (okresy Topolčany a Spišská Nová Ves reprezentují rozvinutější typy a okresy Námestovo, Bardejov, Levice a Rimavská Sobota typy problémové; dva nerozvinutější typy okresů v těchto podrobných analýzách reprezentovány nejsou). Autoři charakterizují postavení každého modelového okresu v makroregionálním a regionálním kontextu, analyzují jeho sociálně-prostorovou situaci a uvádějí typologii obcí založenou na sídelních podmínkách a lidském potenciálu.

Následujících jedenáct kapitol se pak zabývá charakterizací a analýzou zmíněných šesti modelových okresů vždy z určitého hlediska. Ekonom *Josef Turdoň* analyzuje jejich hospodářskou strukturu, socioložka *Monika Čambálková* se na základě sociologického výzkumu zabývá jejich sociální situací a lidským potenciálem, ekoložka *Růžena Spáčilová* krajinně-ekologickou a environmentální situací, geograf *Vladimír Ira* rozebírá situaci co do vybavení okresů infrastrukturou, *Peter Gajdoš* a *Katarína Moravanská* píší o tom, jak představitelé místních samospráv hodnotí životní podmínky a rozvojové možnosti obcí, *Josef Turdoň* se obdobně zabývá hodnocením podmínek pro podnikání a ekonomický rozvoj podnikatelskými subjekty, sociolog *Lubomír Faltan* analyzuje fungování euroregionů v příhraničních modelových okresech, architekt *Peter Rusnák* hodnotí různé formy a úrovně spolupráce obcí, *Lubomír Faltan* ukazuje, jak místní experti v jednotlivých modelových okresech hodnotí jejich situaci z řady různých hledisek.

Průřezový pohled obecnějšího významu poskytuje studie *Vladimíra Iry* prezentující systematický přehled zejména geografických podmínek ovlivňujících rozvojové možnosti a omezení vybraných okresů. Vztáhnout ji lze na slovenské regiony